

un nombre de casos més reduït. Per a qui vulgui situar-se ràpidament en el camp, serà un recurs útil; qui busqui una contribució historiogràfica i intel·lectual de fons, haurà de continuar buscant. La manca d'una reflexió més profunda sobre la dimensió colonial i postcolonial, la marginalitat del diàleg entre nacionalisme, capitalisme i modernitat, i l'absència d'una anàlisi de la dimensió agònica del nacionalisme —no com a identitat imposada sinó com a espai de disputa entre projectes socials i polítics— redueixen l'abast de l'obra. En definitiva, és una obra que ordena més que no pas problematitza, i que, en no assumir riscos interpretatius, resta al marge dels debats que avui fan del nacionalisme un tema urgent.

Dr. Frederic J. PORTA,
Universitat Autònoma de Barcelona
fredericjporta@ub.edu

Dr. Gerard LLORENS,
Princeton University
gl7139@princeton.edu

VENTURA BELTRAN, Vicent (2025) *Periodisme a contracorrent. Selecció d'articles* / Nel·lo Pellicer [ed.]. Alacant: Institut Universitari d'Estudis Socials d'Amèrica Llatina - Universitat d'Alacant, 340 p.

El model periodístic del valencianista socialista castellonenc Vicent Ventura (1924-1998) es fonamentava, i no és tòpic, a recollir les 'palpitacions del temps'. Els noranta-sis articles seleccionats per l'historiador del periodisme Nel·lo Pellicer, que abasten l'etapa 1956-1993, n'especifiquen l'evolució. Perquè no es tracta d'uns signes del temps genèrics (altrament deixarien de ser-ne, del 'temps'), ans de mostrar-ne les contingències. Ventura, com a exercici periodístic, va descabdellant les possibilitats d'expressió segons les esclatxes conjunturals del franquisme (dir les coses sense «dir-les»). Els contextos polítics viscuts per Ventura, ben delimitats per Pellicer, són recollits en la present antologia d'articles: situen les línies de treball que motivaren regularment l'ofici d'un periodista.

Fer periodisme és fer política. No existeix el periodisme asèptic car hom parteix d'una hipòtesi de treball a mostrar amb proves documentals. Ventura en feu, de política, a través dels articles que, amb

tonalitat i intencionalitat graduals, anà publicant a la premsa valenciana (*Levante, Jornada, Valencia Fruits*) —cal tenir en compte, com aprecia Pellicer, l'exili interior [professional] derivat de la participació de Vicent Ventura en el Moviment Europeu de Munic el 1962. Per a superar el buit que li feren els diaris de València, Ventura intervingué en la premsa espanyola (*Madrid, Informaciones, El País*), catalana (*La Vanguardia, TeleEjército, Mundo Diario*), basca (*Deia*). També va fer intervencions a revistes que aleshores (anys seixanta i setanta) actuaven d'aglutinant intel·lectual (i polític) (*Destino, Serra d'Or*). L'edició que ens ocupa reproduïx treballs de Ventura en aquests rotatius, cosa que indica que Ventura anà eixint de l'«aïllament» imposat post-Munic mitjançant relacions professionals —que algun dia caldrà estudiar— de cara a possibilitar la intervenció en noves tribunes, situació que significava més projecció per al pensament periodístic del periodista valencià.

Les matèries que abasta la curosa selecció de textos a càrrec de Nello Pellicer són les qüestions que anaren definint la identitat política de qui tenia ascendent familiar carlí i s'incorporà al liberalisme social del dissident falangista Dionisio Ridruejo. Es tracta de col·laboracions que incidiren en la política agrària de

l'aleshores Mercat Comú europeu —les relacions dels exportadors de cítrics amb els mercats dels sis estats que hi pertanyien (el periodisme econòmic de Ventura tenia sovint derivacions polítiques); la relació camp (horta)-ciutat, que equivalia a la relació entre industrialització agrària i unió de l'Horta amb el rerepaís; la despoblació rural; la idiosincràsia i actitud ideològica de Blasco Ibáñez i el blasquisme envers l'ús del valencià i del naixent valencianisme cultural i polític; el significat dels moviments oberturistes del tardofranquisme; el valor del mestratge de Ridruejo —una «universitat»; la funció de mecenes envers el país; la dimensió referencial de trajectòries eclesiaístiques compromeses. Els articles entorn de Ridruejo, Joan Senent i Josep Espasa són, en aquest sentit, fonamentals (i molt ben seleccionats). Hi hagué, però, dues qüestions centrals en la biografia professional de l'autor de *Política per a un país*: el socialisme valencià i el fet nacional. Eren dues variables cícliques que anaven sorgint amb freqüència —com podem constatar en la present antologia.

Primerament, bona part dels articles recollits, i escrits entre la dècada dels anys setanta i vuitanta, reiteraren l'aposta venturiana per un socialisme valencianista: un socialisme independent del PSOE (tot el contrari del

que s'esdevingué de 1978 ençà). La via valenciana no fruità, per bé que el periodista s'incorporà, primer, al Partit Socialista Valencià (1960-1970) i fou cofundador del primer Partit Socialista del País Valencià (PSPV), que devia ser l'organització que havia d'aglutinar, de forma no satèl·lit, els socialistes valencians. Ventura i Pallach, vides paral·leles?

La segona qüestió tractada fou la qüestió nacional —l'adscripció nacional del poble valencià. Els articles aportats detallen l'orientació de país de Ventura, una concepció —valencianista-catalanista— adscrita als Països Catalans. A fi de defensar aquesta estratègia nacional, Ventura fa «pedagogia» i circumscriu el projecte dins la confederació històrica entre el Principat, l'antic regne de València i l'antic regne de Mallorca. Ventura, doncs, recorria a l'«abans» i «després» de 1707/1714 per a introduir històricament la qüestió i poder projectar-la políticament.

Ara bé, ambdues preocupacions —model d'organització socialista i pertinença col·lectiva— prengueren tota llur dimensió en la dita transició posfranquista. Ventura, amb prosa esmolada, per bé que dins un mateix article feia derivacions envers altres assumptes, feia entrar en joc les dinàmiques internes de partits, vinculades, com no podia ser d'altra manera,

a moviments tàctics. Ventura, que sabia llegir entre línies, explicitava les intencions dels partits d'abast espanyol que, directament i indirecta, tenien a veure amb el model de socialisme i amb l'existència de nacions i de pobles ibèrics. Així, els articles dedicats a la dinàmica del PSOE (Històric) i del nou PSOE sortit del Congrés de Suresnes serveixen perquè el lector tingui informació —arrelada a la societat valenciana— de les concepcions polítiques (també, és clar, entorn de l'autodeterminació) de les dues branques del PSOE i de les «precaucions» que havia de prendre el PSPV davant la maniobra de fusió amb el PSOE valencià, la política del qual, com insistia a dir Ventura, no tingué a penes rellevància sota el tardofranquisme. El PCE, liderat per Santiago Carrillo, també fou «objecte periodístic» pel que feia a la concepció nacionalitària de l'organització comunista.

Comptat i debatut, bona part de l'interès dels articles aportats per l'edició de Pellicer rau en la capacitat de Ventura per a primfilar l'ambient civil i polític valencià en un moment —postfranquisme— de socialització de l'antivalencianisme espanyolista violent, de les connivències que hi tingueren intel·lectuals-polítics camaleònics com Manuel Broseta, de les maniobres de dos partits —UCD i

PSOE— a l'hora d'orquestrar la conversió dels drets identitaris valencians en una descentralització autonòmica. Ventura mostra, amb la manera d'organitzar la informació, que l'anàlisi i exposició d'hipòtesis periodístiques no han de determinar la concepció del lector, però sí que l'han de condicionar críticament, és a dir, predisposar-lo a tenir un criteri propi de la situació exposada. Per aquest motiu, els articles reproduïts són molt rics en informacions i formulacions matisades: es tracta de peces que en partir d'un fet malden per abastar-ne les causes i la globalitat dels efectes. En aquest sentit, podem trobar l'explicació que dins un text convisquin matèries indirectes que sembla que no siguin centrals (poden no ser-ne), però que poden esdevenir complementàries per a confegir una situació de lloc.

Això dit, *Periodisme a contracorrent* pot dur a la lectura de l'assaig memorialístic de Ventura *L'ofici que em furtaren. La transició amb ulls de periodista*, (Institució Alfons el Magnànim, València, 2024, 138 p). Ho pot fer perquè, d'alguna manera, la reflexió esmentada és, tot just, conseqüència d'una dilatada experiència periodística. El conjunt dels articles elaborats degué de servir a l'autor per a estructurar una panoràmica civil basada a contrastar els projectes,

segons Ventura, esperançadors (per això parlava de 'principi esperança'), que anaven emergint en nuclis de professionals liberals (no seria, com hem indicat, el cas de Manuel Broseta, com es veié entorn de 1977-1978). Un principi que anava dotant els valencians d'un projecte de país que anava més enllà del grup d'intel·lectuals i d'estudiants. Era aquest efecte multiplicador, amb els nuclis comarcals més actius, el que calia tallar. Calia, per contra, passar a l'etapa de l'usdefruit de l'«oportunitat», és a dir, socialitzar el 'principi realisme'. Les bases de la contraofensiva espanyolitzadora s'anaren definint —gradualment— entre 1974 i 1976. Ventura ho preveïé. I ho preveïé des del periodisme.

I, de fet, el que van dissenyant els articles de Ventura, escrits durant la reforma política, és l'escaquer del joc polític: les conseqüències que ha tingut per al País Valencià, i per al Principat i les Illes, la ruptura *non nata*. En efecte, Ventura defensava en algunes de les seves aportacions la idea que el franquisme mai no ha desaparegut del tot.

Els articles dels anys setanta i vuitanta són del tot reveladors, i constitueixen no tan sols l'ànima de l'edició de Pellicer —que sintetitza molt clarament la biografia periodística de l'articulista en qüestió—, sinó

que expressen la vida periodística de Ventura, una manera de fer política.

Caldrà continuar estudiant els treballs de Ventura publicats a la premsa diària perquè no tots els periodistes tenen l'«olfacte» a l'hora de trobar informació estructural, que no anecdòtica; caldrà incorporar a la historiografia principatina les observacions d'un periodista polític valencià les vinculacions catalanes del qual amb col·legues de professió i activistes civils són rellevants i explicatives de les voluntats (no represes?) d'un temps i d'un país.

Xavier Ferré Trill
xavier.ferretrill@gmail.com

TORRAS I RIBÉ, Josep M. (2024). *Botiflers de convicció i botiflers de conveniència*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 156 p.

És indiscutible que un dels temes més tractats historiogràficament per la historiografia catalana és el de la Guerra de Successió, com tampoc no s'hauria de discutir que l'estudi dels temes subjacents és força irregular: hi ha més estudis sobre el marc ideològic de l'austriacisme que sobre la seva pràctica de govern, i sabem més sobre els fronts de batalla que sobre la vida a la rereguarda. Això és, evidentment,

fruit dels condicionants de la documentació, però també de biaixos historiogràfics i polítics. El resultat és que, al marge de la voluntat dels historiadors, el presentisme sobre el conflicte successori ha estat inevitable.

En aquesta desigualtat en els estudis sobre els precedents i els anys de la guerra, la fractura dins la societat catalana entre els partidaris de Felip de Borbó i de Carles d'Àustria ha estat un tema menor. La indiscutible minoria dels primers i la desnaturalització del significat de la paraula que els definia, «botifler», fins a significar traïdor a Catalunya en la llengua catalana actual, hi han tingut, sens dubte, molt a veure.

Núria Sales, l'any 1981, publicà un treball en què ja deia que el conflicte de 1701-1705 no va ser per la defensa de les llibertats del país, ni d'un protocatalanisme contra un suposat centralisme espanyol. I encara que treballs posteriors d'Eva Serra i Josep Capdeferro, entre més, han demostrat que s'estava produint una erosió sobre les lleis catalanes, ningú ha negat que va ser el conflicte internacional el detonant de la guerra.

L'anàlisi històrica sobre els austriacistes també s'ha anat matisant. Totes les investigacions han acabat determinant que no va ser un grup unitari i homogeni amb un programa polític propi, sinó que hi havia sectors